

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»
Південноукраїнський центр професійного розвитку керівників та фахівців
соціономічної сфери

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ В АКАДЕМІЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

***Всеукраїнської науково-методичної конференції з міжнародною участю
06 червня 2026 року***

ОДЕСА

DOI: <https://doi.org/10.24195/CriticalThinking2026>

УДК: 378:159.955

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ:

Музиченко Ганна В'ячеславівна - доктор політичних наук, професор, проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Койчева Тетяна Іванівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, в.о. першого проректора з навчальної та науково-педагогічної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Ольга ЗБАРСЬКА (Olga Zbarskaya) - доктор наук, експерт у галузі креативного потенціалу людини, член академії ACSW, член The Textbook & Academic Authors Association, засновник та президент компанії «OZCREDO», автор книг та підручників.

Черненко Наталія Миколаївна - доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри освітнього менеджменту та публічного управління Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Папач Ольга Іванівна - кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри математики і методики її викладання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Дерік Ілона Морисівна - кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Листопад Олексій Анатолійович - доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

*Рекомендова вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол №15 від 25 червня 2026 року.)*

Рецензенти:

Княжева Ірина Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри дошкільної педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Список використаних джерел:

1. Бурбо Л. П'ять травм і масок, які заважають бути собою. Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2021. 256 с.
2. Менячихін Ю. Я тебе бачу: онлайн курс. URL: https://nisarga.center/event/2024_06_iseeyou (дата звернення: 23.04.26)

ШЕВЧЕНКО Інга Леонідівна

**РОЗВИТОК НАВИЧОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО
ВЧЕТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА НА ЗАНЯТТЯХ З ДИСЦИПЛІН
ВОКАЛЬНО-ХОРОВОГО ЦИКЛУ**

У сучасному суспільстві однією з важливих навичок інтелектуально розвиненої людини є здатність критично мислити, адже «вибухоподібне зростання інформації особливо загострює потребу усвідомленого, критичного ставлення до неї» [5, с. 7]. Це вимагає від кожної людини «проявів пізнавальної активності: енергійності, ініціативи, волі, інтуїції, розвинених здібностей і вмінь швидко приймати рішення в нестандартних і складних життєвих ситуаціях» [5, с. 8]. Тому кожен студент повинен володіти певним запасом знань і професійною компетентністю в області музично-педагогічної освіти, бути мобільним в оволодінні інноваційними педагогічними технологіями, поєднувати в собі інтелектуальний потенціал з моральною свідомістю і громадянською відповідальністю [8, с. 57].

Критичне мислення – науковий тип мислення, коли відбувається всебічний розгляд, аналіз та оцінка інформації, необхідної для розв'язання неординарних практичних завдань. Передумовою критичного мислення виступає піддання інформації сумніву, а результатом є формування нової думки або способу дії з представленням переконливої аргументації при одночасному визнанні та прийнятті інших альтернатив.

Дослідженню різних аспектів критичного мислення присвячено праці зарубіжних та українських науковців (А. Ghanizadeh, А. Al-Hoorie, S. Jahedizadeh, F.J. King, L. Goodson, F. Rohani, А. Є. Конверський, М. І. Кругляк, О. І. Пометун, С. О. Терно, О. В. Яковенко та інші).

Процес формування мислення представлений у таксономії Блума, що була запропонована у 1956 році американським психологом Бенджаміном Блумом. Розрізняючи низький (LOTS) та високий (HOTS) рівні когнітивних вмінь, до розумових вмінь низького порядку Блум відносить такі когнітивні процеси, як знання, осмислення та використання, а до розумових вмінь високого порядку – аналіз, синтез та оцінювання [3]. У 2001 році Лорін Андерсон представила оновлену версію таксономії Блума, яка також містить шість рівнів розумових

навичок, де чотири перші рівня ті самі – запам'ятовування, розуміння, використання, аналіз, а два найвищі – оцінювання та створення [1].

Навички мислення високого рівня, а саме аналіз, синтез і оцінка (Bloom, 1956); розуміння фактів, концепцій, принципів і процедур (Haladyna, 1997); аналіз, оцінювання та створення (Anderson, 2001) називають навичками XXI століття. Вони є важливою і необхідною умовою для успішного професійного та особистісного розвитку і удосконалення, а також успішної адаптації в суспільстві. Когнітивні уміння аналізу, оцінювання та створення базуються на умінні логічно вибудовувати наявні факти, критично оцінювати інформацію і творчо підходити до вирішення проблем.

Перебуваючи у пошуку ефективних методів навчання, ми звернулись до теорії поколінь, про яку йдеться в книзі «Покоління» (1991 р.) американських вчених Н. Хоува (N. Howe) та В. Штрауса (W. Strauss). Теорія полягає у тому, що кожні 20–25 років у світі формується нове покоління з абсолютно інакшими цінностями і світоглядом, особливостями поведінки й звичками. На це впливає соціальна, економічна та політична обстановка. Теорія виокремлює людей таких поколінь як «бєбі-бумери» (народжені ~1945-1960), покоління X (народжені ~1961-1981), Y (~1982-2004), Z (~2005- теп. час) [9]. Покоління відрізняються інтересами, цінностями та цілями, поведінкою та побудовою взаємовідносин, способами сприйняття інформації і, як результат – навчаються по-різному. Способи та методи навчання, які були/є ефективними для представників одного покоління, виявляються неієвими у навчанні представників іншого покоління. Сучасні студенти – це діти Z покоління, покоління технічного прогресу, цифрових технологій, онлайн ресурсів. вони не читають друковані тексти, не уявляють життя без інтернету і народилися вже зі сторінками у соціальних мережах; вони подорожують з навігатором і шукають відповіді, питаючи Siri або Google. Представники Z покоління характеризуються як індивідуалісти, що цінують легкий доступ до інформації та очікують негайного зворотного зв'язку. Вони навчаються найбільш ефективно, коли їм доводиться знаходити рішення, вирішуючи проблеми у спільних завданнях та проєктах (інтерактивне навчання). Діти покоління Z найкраще реагують на візуальне навчання. особливе місце займає YouTube – неперевершений ресурс не лише для розваг, а й для освіти. Покоління Z звертається до сайту, щоб «побачити» факт чи ідею, а усвідомлення відбувається за допомогою зображень. Недавнє дослідження Pearson показало, що 59% представників покоління Z вважають за краще вчитися, переглядаючи відео на YouTube [6]. Отже, беручи до уваги вищезазначене, для ефективного навчання сучасних студентів – представників покоління Z, вважаємо необхідним використання онлайн-ресурсів, де швидко і легко можна знайти різноманітну інформацію, частина якої представлена візуально, та інтерактивних методів, коли навчання відбувається у спілкуванні, взаємодії, співпраці.

Критичне мислення складається з комплексу мисленнєвих операцій, які визначають здатність особистості до аналізування, порівняння, синтезування,

оцінки інформації з різних джерел; до розуміння проблеми та оцінювання її глибини; формулювання гіпотези та вміння давати оцінку альтернативним рішенням; приймати виважені та усвідомлені рішення [7, с. 27-30]. Тобто, критичне мислення – це здатність аналізувати, оцінювати та робити висновки на основі фактів та доказів, що розглядаються. О. В. Білостоцька у своєму дослідженні однією з умов формування професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва визначила використання технології розвитку критичного мислення, яке сприяє активізації мислення, підвищує мотивацію, сприяє самовираженню студентів, дає можливість виявити себе, свої творчі здібності, вчить знаходити шляхи вирішення проблеми, зіставляти свою думку з іншими для того, щоб винести обґрунтоване судження, сприяє взаємоповазі [2, с. 116–121].

Освітня програма здобувачів вищої освіти освітнього рівня бакалавр «А4.13 Середня освіта (Мистецтво. Музичне мистецтво)» містить у собі освітні компоненти, які є важливою ланкою підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва та сприяють розвитку критичного мислення. Це «Хоровий клас», «Практикум сучасного виконавства», «Сольний спів», «Хорове диригування». Студент-музикант повинен бути здатним аналізувати музичні твори, розуміти їх структуру та виразність, а також бути готовим працювати в хорі/ансамблі, де спільний спів вимагає високої взаємодії та взаєморозуміння. Одним із засобів розвитку критичного мислення у студентів-музикантів є аналіз виконання музичних творів іншими виконавцями та хорами/ансамблями. Студентам надається можливість аналізувати виступи інших виконавців, їх техніку та інтерпретацію музичних творів. Це дозволяє розвивати критичний погляд на музичне виконання та розуміти, що можна вдосконалити у власному виконанні. Під час занять хорового класу, вокального ансамблю студенти вчаться ефективно співпрацювати з іншими студентами, слухати під час гри не тільки себе, а й інших та взаємодіяти з ними. Це також вимагає критичного мислення, оскільки студенти повинні аналізувати власні дії та реакції, а також дії своїх партнерів для досягнення спільних виконавських цілей. До інших методів розвитку критичного мислення на предметах вокально-хорового циклу можна віднести аналіз власного виконання (запис власного виконання та його подальший аналіз, визначення сильних і слабких сторін власного виконання та розробка плану для його покращення, порівняння свого виконання з професійними записами для виявлення різниці); композиційний аналіз (студенти вивчають структуру хорових/ансамблевих творів та розуміють їх роль у загальному звучанні); самооцінка та рефлексія (студенти аналізують власне виконання та розвивають вміння самокритики для подальшого вдосконалення); дискусія та обговорення (проведення зі студентами обговорень музичних творів, стилів та інтерпретацій, спонукання їх до висловлювання власних думок та обґрунтування, порівняння різних точок зору щодо музичних аспектів); використання технологій аудіо- та відео запису, програм для створення музики

(запис власного виконання музичних творів для подальшого аналізу, створення власних музичних композицій, використання відеоматеріалів для візуалізації музичних аспектів); застосування музичних проєктів (реалізація музичних проєктів, що вимагають планування, організації та виконання, розв'язання музично-виконавських завдань, які включають у себе творчий та критичний підхід). Ці методи розвивають критичне мислення та більш глибоке розуміння музичних творів, що, у свою чергу, сприяє формуванню професійної компетентності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Anderson L., Krathwohl D. A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives. New York, the USA: Longman, 2001. 336 p.
2. Білостоцька О. В. Методичний аспект розвитку критичного мислення майбутніх учителів музичного мистецтва. Педагогічні науки : зб. наук. праць. Херсон : Херсонський державний університет, 2017. Вип. LXXX. Том 1. С. 116-121.
3. Дичка Н., Павленко О. Таксономія Б. Блума в навчанні англійської мови професійного спрямування в XXI столітті. URL: [http://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/dychka-pavlenko_%20taksonomiya\(1\).pdf](http://kamts1.kpi.ua/sites/default/files/files/dychka-pavlenko_%20taksonomiya(1).pdf) (дата звернення 10.03.2024).
4. King F.J, Goodson L., Rohani F. Higher Order Thinking Skills: Definition, Teaching Strategies, Assessment. The Center for Advancement of Learning and Assessment, Florida State University, 2018. 178 p.
5. Конверський А. Є. Критичне мислення : підручник для студентів вищих навчальних закладів усіх спеціальностей. К. : Центр учбової літератури, 2020. 370 с.
6. Покоління Z: як його вчити і як воно бачить свою освіту. URL: <https://www.atschool.com.ua/pokolenye-z-kak-ego-uchyt-y-kak-ono-vydyt-svoyo-obrazovanye-blog-atmosfernoj-shkoly/> (дата звернення 24.05.2024).
7. Скорик Т. Розвиток критичного мислення майбутніх учителів мистецтва. Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Вип. 19 (175) / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка ; голов. Ред. М. О. Носко. Чернігів : НУЧК, 2023. С. 27-30.
8. Стріхар О. І. Застосування принципів інтеграції в освітньому процесі навчання музичному мистецтву / О.І. Стріхар // Україна наукова: матеріали дев'ятої Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. К., 2012. Ч. III. С. 57-59.
9. Терно С. Світ критичного мислення: образ та мімікрія. Історія в сучасній школі. 2012, № 7-8. с. 27-39.

friendly atmosphere on the formation of critical thinking in the educational process	доброзичливої атмосфери на формування критичного мислення у навчальному процесі	
Mykola Shvydenko Self-knowledge as a way to harmonize a person's mental state and reveal their cognitive and creative capabilities	Швиденко Микола Пізнання самого себе як шлях до гармонізації психічного стану людини і розкриття її когнітивних і креативних можливостей	419
Inha Shevchenko Developing critical thinking skills of a future music teacher in vocal and choral cycle classes	Шевченко Інга Розвиток навичок критичного мислення майбутнього вчителя музичного мистецтва на заняттях з дисциплін вокально-хорового циклу	424
Svitlana Shedina Formation of creative thinking of future designers in the process of using digital technologies	Шедіна Світлана Формування творчого мислення майбутніх дизайнерів у процесі використання цифрових технологій	428
Tetiana Shteiner Analysis of visual content as a tool for developing critical thinking in design students	Штайнер Тетяна Аналіз візуального контенту як інструмент розвитку критичного мислення у студентів-дизайнерів	431
Nataliia Shuvar Approaches to fostering student critical thinking skills in psychology courses	Шувар Наталія Підходи до розвитку навичок критичного мислення студентів на курсах психології	434
Eleonora Yashchenko Development of critical thinking of psychology students in the process of studying the discipline "psychology of professional activity"	Яценко Елеонора Розвиток критичного мислення студентів-психологів у процесі вивчення дисципліни «психологія професійної діяльності»	437
Tetiana Osypova Development of Critical Thinking in Future Teachers of Ukrainian Language and Literature through Comparative Pedagogy	Осипова Тетяна Розвиток критичного мислення майбутніх учителів української мови і літератури засобами порівняльної	439